

Τριτοβάθμια εκπαίδευση

του Απόστολου Λακασά
lakasas@otenet.gr

Τα ελληνικά ΑΕΙ «κλείνουν τα μάτια» στα ανοιχτά μαθήματα

Ποιοι εμποδίζουν τη «διεθνοποίησή» τους.

Η φωτεινή εξαίρεση του Διεθνούς Πανεπιστημίου της Ελλάδος

Πανεπιστήμια που προσελκύουν φοιτητές από άλλες χώρες, καθηγητές που προσφέρουν «ανοιχτά» μαθήματα στο διαδίκτυο, τμήματα ΑΕΙ που πουλούν τα προγράμματά τους στο εξωτερικό... Πρόκειται για μια πραγματικότητα τόσο γνωστή σε πολλούς Έλληνες πανεπιστημιακούς (και όχι μόνο), αλλά τόσο μακρινή για τα ελληνικά πανεπιστήμια, τα οποία παραμένουν εσωστρεφή και απολύτως «εθνοκεντρικά», έχοντας κάνει δειλά μόνο βήματα διεθνοποίησης. «Η Ελλάδα πρέπει να αποκτήσει ένα διεθνοποιημένο αλλά και ιεραρχημένο σύστημα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης», ανέφερε πρόσφατα στην *Οικονομική* Μαριέττα Γιαννάκου.

«Διεθνοποίηση»

Και όμως, η έλλειψη κανόνων είναι διακριτή διά γυμνού οφθαλμού σε πολλές εκφάνσεις της λειτουργίας των ελληνικών πανεπιστημίων, ενώ η χώρα έχει μείνει σαφώς πίσω στη διεθνοποίηση της τριτοβάθμιας εκπαίδευσής της. Τι χάνει η Ελλάδα; Υπολογίζεται ότι θα μπορούσε να κερδίσει περίπου ένα δισ. ευρώ τον χρόνο εάν τα ελληνικά πανεπιστήμια μπορούσαν να προσελκύσουν ξένους φοιτητές και εάν ακολουθούσαν μια εξωστρεφή πολιτική σε επιστημονικούς τομείς όπου η χώρα έχει συγκριτικό πλεονέκτημα. «Το 2015 θέλουμε να πουλήσουμε στο εξωτερικό το πρόγραμμά μας, το *Diploma in Negotiations*», αναφέρει στην *Οικονομική* ο Ανδρέας Νικολόπουλος, πρόεδρος του Τμήματος Οργάνωσης και Διοίκησης Επιχειρήσεων του Οικονομικού Πανεπιστημίου Αθηνών, ενός από τα λίγα ιδρύματα που έχουν κάνει βήματα προς το εξωτερικό. Την ίδια στιγμή, μελέτη της συμβουλευτικής εταιρείας McKinsey προτείνει την ανά-

πτυξη προγραμμάτων σπουδών που είτε βασίζονται στην πολιτιστική κληρονομιά της Ελλάδας (π.χ. προγράμματα κλασικών σπουδών, θεατρολογίας) είτε σε επιστημονικά πεδία σχετικά με την τοπική οικονομία (π.χ. διαμετακόμιση, τρόφιμα-ποτά, αγροτικές καλλιέργειες, τουρισμός). Χαρακτηριστικά, η McKinsey ρίχνει το βάρος της στις τέχνες και τις ανθρωπιστικές επιστήμες, και προτείνει «την ανάπτυξη δύο-τριών παγκοσμίου ποιότητας μεταπτυχιακών προγραμμάτων στο Πανεπιστήμιο Αθηνών και στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, στα οποία θα διδάσκονται στα αγγλικά η κλασική θεατρολογία, η κλασική αρχαιολογία και οι Βυζαντινές σπουδές, και που θα βασίζονται σε συνεργασίες με πανεπιστήμια του επιπέδου της Οξφόρδης ή του Χάρβαρντ».

Ο αναπληρωτής πρόεδρος του Συμβουλίου του ΑΠΘ Βασίλης Ταρλατζής

Ειδικότερα, στην Ελλάδα το μόνο απολύτως διεθνοποιημένο πανεπιστήμιο είναι το Διεθνές Πανεπιστήμιο της Ελλάδος με έδρα στη Θεσσαλονίκη. Προσφέρει μόνο μεταπτυχιακά προγράμματα, συνολικά 10, στους τομείς της Οικονομίας, της Τεχνολογίας, της Νομικής και των Ανθρωπιστικών σπουδών, και έχει περί τους 170 φοιτητές από διάφορες χώρες. Τα υπόλοιπα πανεπιστήμια, τα οποία προσφέρουν προπτυχιακά και μεταπτυχιακά προγράμματα, δεν μπορούν να προσελκύσουν φοιτητές από το εξωτερικό με δίδακτρα (εξαιρούνται οι φοιτητές που μετέχουν στο πρόγραμμα Erasmus), καθώς δεν διαθέτουν προπτυχιακά προγράμματα στο εξωτερικό. Και όμως, ο νέος νόμος-πλαίσιο 4009/2011 προσφέρει το σχετικό, απαραίτητο θεσμικό πλαίσιο.

Αυξάνονται οι «μετανάστες»

Στον αντίποδα, σύμφωνα με τα στοιχεία του ΟΟΣΑ, η διεθνής αγορά τριτοβάθμιας εκπαίδευσης διευρύνεται συνεχώς από το 1975 έως σήμερα. Έτσι, ο αριθμός των «μεταναστών» φοιτητών από τις 800.000 το 1975 ξεπέρασε τα 4,3 εκατομμύρια φέτος. Και τα οφέλη για μια χώρα είναι πολλά. Σύμφωνα με τα στοιχεία του ΟΟΣΑ, εκτιμάται (σε ένα μετριοπαθές σενάριο) ότι τα δίδακτρα για έναν φοιτητή φθάνουν τα 8.000 ευρώ και το κόστος διαβίωσης τα 7.000 ευρώ για ακαδημαϊκό έτος διάρκειας εννέα μηνών για μια χώρα όπως είναι η Ελλάδα. Την ίδια στιγμή, χώρες που είναι παραδοσιακοί «εξαγωγείς φοιτητών», όπως η Τουρκία, η Σαουδική Αραβία και η Νότιος Κορέα, προσπαθούν να βελτιώσουν την ποιότητα των ιδρυμάτων τους για να προσελκύσουν ξένους φοιτητές. Μάλιστα, όπως παρατηρεί σε μελέτη του σχετική με τη διεθνοποίηση των ελληνικών ΑΕΙ ο Βαγγέλης

Τσιλιγκίρης, στέλεχος του ελληνικού MBS College, χώρες όπως η Μαλαισία και η Σιγκαπούρη –με σημαντικά μικρότερη υποδομή από την Ελλάδα– που ξεκίνησαν να προσφέρουν προγράμματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης μέσω μορφών διασυνοριακής συνεργασίας των ΑΕΙ πέτυχαν να προσελκύσουν περί τους 50.000 φοιτητές κατά τα δύο πρώτα χρόνια λειτουργίας των συγκεκριμένων προγραμμάτων.

«Αποφασιστικής σημασίας για τη διεθνοποίηση των ελληνικών πανεπιστημίων είναι η οργάνωση αγγλόφωνων μεταπτυχιακών προγραμμάτων με δίδακτρα, που θα επέτρεπε την αυτοχρηματοδότησή τους», τόνισε ο αναπληρωτής πρόεδρος του Συμβουλίου του ΑΠΘ Βασίλης Ταρλατζής.

Διασυνοριακές συνεργασίες

Τι φταίει, παρότι στα ελληνικά ΑΕΙ υπάρχουν πολλοί διδάσκοντες που έχουν κάνει σπουδές στο εξωτερικό, όπου η διεθνοποίηση είναι ισχυρή; Οι ιδεολογικές αγκυλώσεις των ελληνικών ΑΕΙ (κόμματα της Αριστεράς και πανεπιστημιακοί αρνούνται την ύπαρξη προπτυχιακών και μεταπτυχιακών προγραμμάτων με δίδακτρα, έστω κι αν αυτά απευθύνονται σε ξένους φοιτητές) είναι ο ένας βασικός λόγος που τα κρατούν μακριά από τη διεθνή τριτοβάθμια εκπαίδευση, η οποία αναπτύσσεται με διάφορους τρόπους.

Ενδεικτικά, γίνονται διασυνοριακές συνεργασίες ανάμεσα σε πανεπιστήμια δύο χωρών. Στο πλαίσιο των συνεργασιών αυτών, ο φοιτητής υλοποιεί μέρος του προγράμματος στο ένα πανεπιστήμιο και το υπόλοιπο στο άλλο. Η μορφή συνεργασίας είναι ευέλικτη και άρα μπορεί να υλοποιηθεί και στα τρία επίπεδα σπουδών (προπτυχιακό, μεταπτυχιακό, διδακτορικό). Είναι χαρακτηριστικό ότι πανεπιστήμια της Τουρκίας έχουν αναπτύξει τέτοιου είδους συνεργασίες με πανεπιστήμια των ΗΠΑ για να προσελκύσουν φοιτητές τρίτων χωρών που δεν επιθυμούν –ίσως και λόγω του υψηλού κόστους διαβίωσης– να σπουδάσουν στις ΗΠΑ.

Επίσης, τα ελληνικά πανεπιστήμια θα μπορούσαν να συνεργαστούν με ξένα πανεπιστήμια για να οργανώσουν προγράμματα διά βίου μάθησης ή summer schools κατά τους θερινούς μήνες στη χώρα μας. Τα προγράμματα αυτά θα φέρουν έσοδα στα ΑΕΙ κατά τους «νεκρούς» θερινούς μήνες, αλλά θα συμβάλουν και στην αύξηση του τουρισμού και της τοπικής οικονομίας.

Παράλληλα, η πρόοδος της τεχνολογίας προσφέρει σημαντικές ευκαιρίες στο πανεπιστήμιο να διεθνοποιηθεί και να επα-

Στην Ελλάδα το μόνο απολύτως διεθνοποιημένο πανεπιστήμιο είναι το Διεθνές Πανεπιστήμιο της Ελλάδος με έδρα στη Θεσσαλονίκη. Στη φωτογραφία, ο Κ. Γραμμένος

ναπροσδιορίσει την παραδοσιακή αποστολή του. Πολλοί καθηγητές ξένων ΑΕΙ έχουν αρχίσει να προσφέρουν διαδικτυακά μαθήματα. Ενδεικτικά, στην ιστοσελίδα <http://www.openculture.com/freeonline-courses> μπορεί ο ενδιαφερόμενος να ενημερωθεί για περί τα 900 διαθέσιμα μαθήματα πανεπιστημιακών ανά τον κόσμο, σε διάφορους επιστημονικούς τομείς και πεδία. Δεν είναι καλή μια τέτοια διαφήμιση

λόγο, δημιουργώντας παραρτήματα σε χώρες της Νότιας και Ανατολικής Ευρώπης, της Μέσης Ανατολής και της Ασίας.

Εμπόδιο, το σύστημα διοίκησης

Βέβαια, η διεθνοποίηση των ΑΕΙ δεν είναι μια εύκολη υπόθεση. Σύμφωνα με τη μελέτη της McKinsey, «απαραίτητες προϋποθέσεις για την επιτυχία είναι η ύπαρξη υψηλού επιπέδου διδακτικού προσωπικού, συμπεριλαμβανομένων και κορυφαίων αλλοδαπών καθηγητών, η προσέλευση –τουλάχιστον στο 50% του συνόλου– αλλοδαπών φοιτητών, και μάλιστα από κορυφαία πανεπιστήμια, η ύπαρξη υποστηρικτικού προγράμματος υποτροφιών, η αξιοποίηση υφιστάμενων υποδομών των ιδρυμάτων, η ευέλικτη οργάνωση (διοικητική και χρηματοοικονομική) των προγραμμάτων αυτών». Και δεν είναι εύκολη υπόθεση, εάν κρίνουμε από τα εμπόδια που παρουσιάζονται σήμερα. Σε συνδυασμό με τις ιδεολογικές αγκυλώσεις στα ΑΕΙ, το σύστημα διοίκησης των ιδρυμάτων δεν έχει προσανατολιστεί προς τη διεθνοποίησή τους. «Δεν υπάρχει οργανωμένη προσπάθεια άντλησης χορηγιών, ενώ υπάρχει δύστροπο διοικητικό περιβάλλον για τους ξένους καθηγητές και φοιτητές», παρατηρεί η McKinsey. Η ελληνική γραφειοκρατία, επίσης, είναι έντονη στην περίπτωση των ιδιωτικών κολεγίων που επιθυμούν να προσελκύσουν φοιτητές από το εξωτερικό. Χαρακτηριστική είναι η αναφορά του κοσμήτορα του American College of Thessaloniki Στάμου Καραμούζη ότι οι φοιτητές από τις ΗΠΑ που επιθυμούν να σπουδάσουν σε κολέγια της Θεσσαλονίκης ελέγχονται για χορήγηση άδειας παραμονής με μια ιδιαίτερα αυστηρή διαδικασία, όπως οι μετανάστες! ■

**Τα ελληνικά πανεπιστήμια
θα μπορούσαν
να συνεργαστούν με ξένα
για να οργανώσουν
προγράμματα διά βίου
μάθησης ή summer
schools κατά
τους θερινούς μήνες
στη χώρα μας**

για τη δουλειά του ίδιου του πανεπιστημιακού που οργανώνει το διαδικτυακό μάθημα, του πανεπιστημίου του και, ευρύτερα, της χώρας μας;

Και στο παιχνίδι της διεθνοποίησης θα μπορούσαν να μπουν και τα περίπου 35 ελληνικά κολέγια που λειτουργούν στη χώρα ως παραρτήματα των ευρωπαϊκών ΑΕΙ με τα οποία συνεργάζονται. Σήμερα υπολογίζεται ότι υπάρχουν περί τα 170 παραρτήματα πανεπιστημίων σε τρίτες χώρες, αριθμός που παρουσίασε αύξηση κατά περίπου 45% μέσα στην τελευταία πενταετία. Τα ιδρύματα των ισχυρών χωρών, όπως οι ΗΠΑ και η Βρετανία, έχουν τον πρώτο